

Lærervejledning til Frihed og forpligtigelser i Skandinavien - Ungdomsliv i Norden

I *Frihed og Forpligtigelser i Skandinavien* møder vi norske Marthe Sofie i Norge og Danmark. Hun fortæller om sin identitetsforvirring og udfordringerne med at finde sin vej i livet. Ved at bruge teksten som supplerende stof, kan eleverne uddybe, anvende og perspektivere viden, begreber og metoder fra kernestoffet.

Konkret kan denne tekst i **samfundsfag** bruges i sammenhæng med undervisningsforløb om identitetsdannelse, socialisation og individualisering. Der kan også fokuseres på Norges politiske tilstand; de er rige og med i EØS, men ikke i EU. I **historie** kan teksten bruges til refleksioner over velfærdsstatens udvikling – i Norge, såvel som Danmark.

Før teksten læses hjemme af eleverne arbejdes der med et eller flere temaer fra listen, så teksten forankres i kernestoffet. Teksten læses hjemme og i den følgende time arbejdes der med udvalgte arbejdsspørgsmål, hvor eleverne kommer i dybden med tekstens samfundsfaglige og historiske problemstillinger.

Arbejdes der med fokus på EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder bliver der her fokuseret på, hvordan Norge indirekte påvirkes af EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder, når de vedtager EØS-ret.

Forslag til temaer, der kan undervises om i første modul:

SAMFUNDSFAG:

Om identitetsdannelse og socialisation i det senmoderne samfund. Denne tekst passer godt ind i undervisningsforløb om dette emne.

Thomas Ziehes teori om kulturel frisættelse. Samfundet går fra at være et traditionelt til et senmoderne samfund, der er kendetegnet ved at være antiautoritært, normløst og frigjort af traditioner. Individet er ikke længere låst fast i normer og traditioner, men kan nu forme sit liv, som det ønsker. Individet er kulturelt frisat. Der er færre begrænsninger og mindre forudsigelighed omkring unge menneskers liv. Til gengæld opstår der et krav til det enkelte individ om at være fuldstændig ansvarlig for sit eget liv og et krav om at løse den eksistentielle opgave det er at skabe mening og identitet.

Anders Petersens *Præstationssamfundet*. I bogen kritiserer sociolog Anders Petersen det menneskesyn, hvor idealet knytter sig til at være effektiv, produktiv, omstillingsparat og hele tiden klar til at præstere bedre. I et interview med Kristeligt Dagblad siger sociologen: "Det her menneskesyn er jo som taget ud af en jobannonce, hvor der bliver efterspurgt omstillingsparate og risikovillige medarbejdere. Og hvor den gode indstilling også handler om hele tiden at sige ja til nye udfordringer. Aldrig at stå stille eller være imod den såkaldte 'udvikling'. Og hvor det modsatte næsten heller ikke giver mening, for hvordan kan man være imod alt det, der rent sprogligt og intuitivt lyder positivt og fyldt med muligheder for hver eneste af os? Vi vil jo alle sammen gerne 'lykkes som mennesker'. Men det er den selvsamme optik, der gør en lidelse som depression til modbilledet. Et billede på den, der ikke lykkes. På taberen i samfundet. For den deprimerede er netop ikke omstillingsparat eller klar til at sige ja til nye udfordringer. Den deprimerede står stille. Føler ikke, at livet er fyldt med muligheder, men derimod tømt for mening. Og fremtiden fremstår heller ikke som en spændende udfordring, fyldt med muligheder der venter, men tværtimod diffus og tåget." - Læs hele interviewet med Anders Petersen her: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/kultur/opraab-fra-sociolog-vi-har-udviklet-et-samfund-der-skaber-depression-og-angst>

Rasmus Willigs *Kritikkens U-vending*. I forlængelse af den frisættelse og individualisering, der sker med overgangen fra det traditionelle til det senmoderne samfund kan der undervises i den danske sociolog Rasmus Willigs idé om *Kritikkens U-vending* (2013). "*Kritikkens U-vending handler om vrangsidens af en individualistisk kultur, hvor selvkritik er blevet mere fremherskende end den traditionelle samfundskritik*". Ideen er, at det bliver sværere at lave samfundskritik og kritik af strukturer, regler, normer, procedurer, ledelsesstil

og forretningsplaner. Når individet er utilfreds med noget, antages det med logikken, der skildres i *kritikkens u-vending*, at det ikke er strukturerne, men individet, der er noget galt med. "Du er nok stresset", "Prøv at tage ja-hatten på" eller "Måske du skulle prøve at klemme balderne lidt sammen" er mellemlederens, lærerens eller jobcentermedarbejderens svar, der altså bekræfter tesen om at individet bliver tilskrevet *det fulde ansvar* i det senmoderne samfund, hvor kritikken har lavet en u-vending. Læs et interview med Rasmus Willig om Kritikken U-vending her: <http://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art5501146/Sociolog-Vi-er-blevet-selvkritiske-masochister>

HISTORIE:

Hvordan er nordmændene blevet så rige? Hvordan, hvorfor og hvornår gik Norge fra at være Europas fattige fætter til den rige onkel.

Hvad er den historisk baggrund for, at Danmark og Norge minder så meget om hinanden?

Skabt i samarbejde mellem Vores Europa og Europa-bevægelsen.

STØTTET AF
EUROPA
nævnet

Arbejdsspørgsmål til Frihed og Forpligtelser i Skandinavien - *Ungdomsliv i Norden*

SAMFUNDSFAG:

1. Genkendelse

Hvad synes du om historien - kan du genkende nogle af Marthe Sofies tanker?

Marthe Sofie. 24 år gammel. Frederikstad, Norge.

2. Det senmoderne samfund

Marthe Sofie lever i et senmoderne samfund. Hvordan fremgår det af teksten?

3. Identitetsdannelse.

3a: Diskussion: Hvordan er det, at skabe en identitet i et samfund med total frihed?

3b: Er skandinaviske unge frie for forventninger og pres udefra? Hvis ikke, hvor kommer forventningerne så fra? Kom med din holdning.

4. Må vi ikke lave samfundskritik?

I teksten siger Marthe Sofie, at det kan være skamfuldt at lave samfundskritik, når man har så mange muligheder. Danskerne er flere gange blevet kåret som den lykkeligste befolkning, og i mange målinger ligger Danmark helt i top, hvad angår levestandard. Må man ikke kritisere samfundet, når man er så privilegeret, som vi er i Norden?

Marthe Sofie må lade livet i Stop Being Poor da hun gør normernt.

5. Norge, EØS og Chartret.

5a: Norge er ikke medlem af EU, men af EØS. Hvad er EØS?

5b: Norge er med i EØS-samarbejdet, men er ikke medlem af EU. Norge har altså ikke underskrevet Nice- eller Lissabon-traktaten, som forpligter EU's institutioner på at overholde de grundlæggende rettigheder, der er formuleret i charteret. Ifølge bogen 'Europa og den nordiske aftalemodel' har charteret indirekte betydning for Norge. I bogen står der: "Chartret er ikke en del af EØS-aftalen, men det har indirekte betydning for Island og Norge, da EU-domstolen lægger vægt på chartret ved fortolkningen af arbejdsretlige direktiver, og da EFTA-Domstolen selv har udviklet en række grundlæggende rettigheder i medfør af EØS-aftalen. I praksis vil de rettigheder, som er fastslået i chartret, derfor også kunne forpligte Island og Norge, når de to lande gennemfører EØS-ret."

Norge er altså indirekte påvirket af EU's arbejdsretlige direktiver, uden af kunne påvirke disse som EU-medlemslandene kan.

Diskutér: er det bedre at være med i EU eller stå udenfor?

6. Kunne og burde Norge blive optaget i EU?

For at blive medlem af EU skal man leve op til en række krav om eksempelvis at være et velfungerende demokrati, en retsstat, man skal have en fri presse og ytrings- og forsamlingsfrihed. I EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder er mange retningslinjer og værdier for EU beskrevet. I artikel 1 står der: *"Den menneskelige værdighed er ukrænkelig. Den skal respekteres og beskyttes."* I artikel 4 står der: *"Ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf."* I artikel 10 står der: *"Enhver har ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed."* I artikel 14 står der: *"Enhver har ret til uddannelse samt til adgang til erhvervsuddannelse og efter- og videreuddannelse."* I artikel 20 står der: *"Alle mennesker er lige for loven"*. I artikel 22 står der: *"Unionen respekterer den kulturelle, religiøse og sproglige mangfoldighed"*.

Norge lever op til alle disse krav og garanterer de norske statsborgeres menneskerettigheder. Men nordmændene har alligevel i flere afstemninger stemt nej til at blive medlem af EU.

6a: Undersøg: Hvorfor vil nordmændene ikke være med i EU?

6b: Diskutér: Synes du, at Norge burde melde sig ind i EU? Hvorfor/hvorfor ikke?

7. Søger unge fællesskaber eller er de selvcentrerede?

Læs denne artikel og diskutér dens budskab, argumenter og kritik af Anthony Giddens' sociologiske teorier om de individualiserede unge: http://politiken.dk/debat/profiler/Jan_Andreasen/art5503243/Drop-forestillingen-om-de-selvcentrerede-unge

HISTORIE:

8. Hvordan er nordmændene blevet så rige?

Undersøg hvordan, hvorfor og hvornår Norge gik fra at være Europas fattige fætter til Europas rige onkel.

Skabt i samarbejde mellem Vores Europa og Europa-bevægelsen.